

Білоус В.С., Буцацька С.М., Матієнко О.С., Залєсова І.В., Матієнко В.Л. Відкриті освітні ресурси – важлива адженда бібліотеки закладу вищої освіти. *X Міжнародної конференції «University Library at a New Stage of Social Communications Development», 9-10 жовтня 2025 р. (на платформі ZOOM, м. Дніпро). Тема 2025 – "Бібліотеки ЗВО: Прогнозована трансформація чи бурхлива невизначеність?"* (<http://conflib.diit.edu.ua>).

УДК 027.7: [001.92+37.014.12]

Білоус В.С., Буцацька С.М., Матієнко О.С., Залєсова І.В., Матієнко В.Л.

ВІДКРИТІ ОСВІТНІ РЕСУРСИ – ВАЖЛИВА АДЖЕНДА БІБЛІОТЕКИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У рамках дослідження автори проаналізували роль бібліотеки ВДПУ у формуванні середовища відкритих освітніх ресурсів та зробили спробу оцінити їх ефективність. Для оцінки даних на основі використання інтернет-ресурсів бібліотеки було використано описову статистику та методи спостереження. Результати дослідження показали поступове впровадження принципів відкритої освіти в педагогічному університеті, що є вигідним як для студентів, так і для викладачів, оскільки вони отримують вільний доступ до відповідного освітнього контенту, одночасно підвищуючи інституційну репутацію університету та бібліотечних фахівців.

Ключові слова: відкрита освіта (OE), відкриті освітні ресурси (OER), бібліотека ВДПУ, цифровий контент, інституційний репозитарій.

Bilous V.S., Buchatska S.M., Matiienko O.S., Zalyesova I.V., Matiienko V. L.

OPEN EDUCATIONAL RESOURCES – A KEY AGENDA FOR UNIVERSITY LIBRARIES

Abstract. As part of their research, the authors analyzed the role of the VSPU library in creating an open educational resources environment and sought to assess their effectiveness. To assess data based on the Library internet resources usage descriptive statistics and observation methods were exploited. The findings revealed the gradual implementation of the principles of OE in the pedagogical university, which is beneficial for both students and educators to get free access to relevant educational content, while enhancing institutional reputation of the university and library professionals.

Keywords: open education (OE), open educational resources (OER), the VSPU Library, digital content, institutional repository.

Сьогодні відкрита наука та відкрита освіта трансформують академічне та освітнє середовище, що призводить до вдосконалення інноваційно-комунікаційних технологій, методів дистанційного навчання та набуття необхідних навичок створення та використання відкритих освітніх ресурсів (OER). Ситуація, з якою зіткнулися академічні бібліотеки України через повномасштабну війну, з одного боку, створила виклики, що характеризуються невизначеністю в різних операційних аспектах, а з іншого – стала значним фактором для якісних змін у роботі бібліотек. З огляду на неможливість надати фізичний доступ до освітніх ресурсів, університетські бібліотеки гостро відчули потребу в сучасних українських електронних підручниках у відкритому доступі в своїх фондах для підтримки освітніх та дослідницьких місій своїх установ. У цьому контексті важливо побудувати екосистему відкритих освітніх ресурсів у закладах вищої освіти, щоб

подолати дефіцит сучасного освітнього контенту українською мовою та створити фонд безкоштовних, доступних та інклюзивних відкритих підручників для вищої освіти в умовах воєнного стану (Kolesnykova et al, 2022).

Враховуючи зарубіжний та вітчизняний досвід, викладачі та працівники бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського об'єднали свої зусилля для впровадження найкращих світових практик у бібліотеці Університету, підтримуючи політику відкритої освіти та знаходячи ефективні аргументи для викладачів у прийнятті та адаптації OER. З цією метою ми розпочали наше дослідження, щоб вивчити поточний стан впровадження OER у бібліотеці ВДПУ, проаналізувати динаміку використання цифрових ресурсів та дослідити стратегічні цілі бібліотеки ВДПУ у забезпеченні доступу до національних та світових освітніх та наукових інформаційних ресурсів.

Бібліотека ВДПУ, як важливий інформаційний центр навчального закладу, зосередилася на поширенні результатів наукових досліджень та освітньо-методичних матеріалів у світовому інформаційному просторі. В рамках реалізації проєкту «Бібліотека 2.0», який дозволив надати користувачам інтернету доступ до ресурсів і послуг за всіма основними напрямками її діяльності, були впроваджені такі ініціативи: інституційний репозитарій; віртуальна довідкова служба; повнотекстовий електронний архів бібліотечних видань, включно з цифровою колекцією цінних і рідкісних видань.

Бібліотека створила значний масив інтернет-ресурсів різного спрямування, об'єднаних єдиним вікном доступу через свій вебсайт. Таким чином, наявні ресурси та послуги дозволили бібліотеці швидко адаптуватися до обслуговування користувачів в умовах воєнного стану.

Фахівці бібліотеки доклали значних зусиль для організації та функціонування Інституційного репозитарію, який на сьогодні нараховує понад 15 тис. повнотекстових документів. Він є одним із ключових компонентів дослідницької е-інфраструктури, що забезпечує відкритий доступ до освітніх матеріалів та результатів досліджень. Вебсайт Бібліотеки містить посилання на Інституційний репозитарій (<https://dspace.vspu.edu.ua/>), який зареєстровано в міжнародних каталогах OpenDOAR та ROARMAP. Інституційний репозитарій дозволяє здійснювати самоархівування академічних та освітніх документів і є ефективним методом реалізації "зеленого" шляху до відкритого доступу (Калюжна, 2023), а також слугує платформою для представлення та поширення наукових матеріалів.

Використовуючи різні методи, бібліотека просуває новітні освітні стандарти, включно з ресурсами відкритого доступу (Lazarenko N. et al., 2022). Зважаючи на принципи відкритої науки та відкритої освіти, вебсайт Бібліотеки ВДПУ містить розділ

«Відкриті освітні ресурси ВДПУ», який включає посилання на Інституційний репозитарій (IrVSPU), підручники та навчальні посібники. Враховуючи як національний, так і міжнародний досвід у сфері відкритої освіти, а також переймаючи успішні практики Наукової бібліотеки Українського державного університету науки і технологій, Бібліотека ВДПУ застосовує «покроковий» підхід. Ця ініціатива, що реалізується у тісній співпраці з вченими університету, має на меті розробити новий напрямок у цифровому видавництві – створення оригінальних підручників відкритого доступу. Використовуючи відкриті цифрові ресурси, бібліотека розширює доступ студентів до відповідного освітнього контенту та надають високоякісні навчальні матеріали для академічного розвитку та самоосвіти. Створення та забезпечення доступу до відкритих електронних ресурсів сприяє розширенню можливостей для навчання та досліджень, ефективності наукових досліджень з методики викладання окремих навчальних дисциплін. Завдяки скоординованим зусиллям викладачів та бібліотечних фахівців, університет очікує значно розширити свою присутність як у національних, так і в міжнародних академічних мережах, підвищити свої наукометричні показники та забезпечити високоякісну підготовку майбутніх педагогів.

Таким чином, результати цього дослідження підтверджують, що бібліотеки відіграють вирішальну роль у забезпеченні доступу до відкритих освітніх ресурсів для всіх учасників освітнього процесу. Вони сприяють підвищенню якості освіти, роблячи її більш доступною, ефективною та інноваційною, і є важливими агентами в накопиченні та збереженні відкритих цифрових ресурсів. Таким чином, дослідження підтверджує, що впровадження відкритої освіти та OER є особливо актуальним в умовах сучасної глобальної невизначеності. Зазначимо, що саме відкриті освітні ресурси є важливою та актуальною аджендою бібліотеки закладу вищої освіти. Тому активна участь бібліотек у підтримці OER допоможе вирішити основні проблеми в організації інформаційного забезпечення академічної та наукової діяльності в українських закладах вищої освіти під час найкритичнішої кризи — повномасштабної війни з російською федерацією.

REFERENCES

1. Kaliuzhna, N. (2023). Uprovazhennia pryntsypiv vidkrytoho dostupu v Ukraini: suchasnyi stan i perspektyvy rozvytku. [Implementation of open access principles in Ukraine: current status and development prospects]. Tsyfrova platforma: informatsiini tekhnolohii v sotsiokulturnii sferi, 6(1), 149-159. <https://doi.org/10.31866/2617-796X.6.1.2023.283984> (in Ukrainian)
2. Kolesnykova, T.O., Corti, P. and Buist-Zhuk, M. (2022). European Practices of Overcoming Language Barriers in Times of Crisis: Open Educational Resources. University

Library at a New Stage of Social Communications Development. Conference Proceedings, 7, 202-217. https://doi.org/10.15802/unilib/2022_270952 (in English).

3. Lazarenko, N. et al (2022). Institutional Repositories as a Global Dissemination Tool of Educational and Scientific Information. Encounters in Theory and History of Education / Rencontres en Théorie et Histoire de l'Éducation / Encuentros en Teoría e Historia de la Educación, 23, 241–258. <https://doi.org/10.24908/encounters.v23i0.15230> (in English).